

Struktura i działalność Europejskiego Instytutu Norm Telekomunikacyjnych (ETSI)

Barbara Przyłuska

Opisano strukturę Europejskiego Instytutu Norm Telekomunikacyjnych oraz scharakteryzowano jego działalność. Wskazano, jak ważną rolę odgrywa ta organizacja w tworzeniu norm dotyczących różnych obszarów telekomunikacji. Omówiono też poszczególne rodzaje dokumentów wydawanych przez ETSI i stosowne procedury ich zatwierdzania.

telekomunikacja, normalizacja, ETSI, europejskie organizacje normalizacyjne

Początki regionalnej normalizacji w Europie

Przed utworzeniem Europejskiego Instytutu Norm Telekomunikacyjnych (*European Telecommunications Standards Institute* – ETSI) w Europie działały następujące regionalne organizacje normalizacyjne [7]: Europejski Komitet Normalizacyjny (*European Committee for Standardization* – CEN), istniejący od 1961 r., oraz Europejski Komitet Normalizacyjny Elektrotechniki (*European Committee for Electrotechnical Standardization* – CENELEC), powstały w 1973 r. przez połączenie dwóch organizacji – CENEL i CENELCOM. Instytucja CEN, zrzeszająca wówczas organizacje normalizacyjne krajów należących do EWG oraz Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (*European Free Trade Association* – EFTA), zajmowała się problemami normalizacji w różnych sektorach gospodarki, natomiast działalność CENELEC ograniczała się do normalizacji w dziedzinie elektrotechniki i elektroniki. Istniała więc ogromna dysproporcja między zakresem aktywności tych instytucji. Komisja Europejska starała się połączyć te organizacje [13], jednakże ani CEN, ani CENELEC nie były tym zainteresowane: CEN ze względu na szeroki profil swojej działalności, a CENELEC z uwagi na swą odrębność i bliskie związki z przemysłem. Konsekwentne działania Komisji Europejskiej doprowadziły jednak, po pewnym czasie, do przyjęcia przez te organizacje pewnych wspólnych reguł postępowania.

Zagadnieniami telekomunikacji w latach 80. zajmowała się, powołana w 1959 r., jedyna organizacja europejska, czyli Europejska Konferencja Administracji Poczтовых i Telekomunikacyjnych (*European Conference of Postal and Telecommunications Administrations* – CEPT). Nie była ona instytucją normalizacyjną, a jedynie forum europejskim, na którym spotykały się krajowe administracje telekomunikacyjne, zainteresowane wypracowaniem wspólnych standardów.

Szybki rozwój telekomunikacji i jej specyfika spowodowały, że wielu członków CEPT uznało, że ta dziedzina (tzn. normalizacja w zakresie telekomunikacji) wymaga utworzenia odrębnego organu zajmującego się problemami normalizacji.

W czerwcu 1987 r. Komisja Europejska opublikowała tzw. *Zieloną Księgę* (*Green Paper on Development of the Common Market for Telecommunications, Services and Equipment*), w której przedstawiła propozycję utworzenia ETSI, nie precyzując jednak przez kogo i w jaki sposób ta organizacja byłaby

powołana, ani jaki byłby jej skład. Lakoniczne sformułowanie *Zielonej Księgi*, iż ETSI powinien powstać w ramach istniejących struktur, wprowadziło pewne nieporozumienia – zarówno CEN oraz CENELEC, jak i CEPT były zdania, że ETSI powinien być ich częścią. Wbrew temu na posiedzeniu Komisji Telekomunikacji CEPT (T Com), które odbyło się w Kopenhadze 7 września 1987 r., podjęto decyzję o utworzeniu ETSI jako samodzielnej organizacji.

Termin powołania ETSI zaplanowano na styczeń 1988 r., na mającym się odbyć wtedy specjalnym posiedzeniu dyrektorów generalnych CEPT. Do tego czasu miały być przeprowadzone konsultacje ze wszystkimi zainteresowanymi, a więc z CEN, CENELEC, Komisją Europejską oraz przedstawicielami europejskich producentów i stowarzyszeń użytkowników. Ponieważ CEN i CENELEC nadal były przeciwnie powstaniu ETSI jako odrębnej instytucji, CEPT postanowiła pominąć te organizacje w oficjalnych konsultacjach. 29 marca 1988 r. (w czasie nieformalnego spotkania przewodniczących T Com (CEPT), CEN i CENELEC) CEPT wraz z Komisją Europejską powołały Europejski Instytut Norm Telekomunikacyjnych (ETSI), z siedzibą w Sophia Antipolis, na południu Francji. Głównym celem polityki Komisji Europejskiej (zaprezentowanym w *Zielonej Księdze*) było utworzenie wspólnego europejskiego rynku usług telekomunikacyjnych i urzędzeń końcowych. Powstanie ETSI miało przyspieszyć prace normalizacyjne w dziedzinie telekomunikacji, a w szczególności tworzenie i aktualizację tych norm technicznych oraz dokumentów, które były niezbędne do osiągnięcia pełnej jednolitości europejskiego rynku telekomunikacyjnego i obszarów z nim związanych, takich jak techniki informacyjne i nadawanie (rozgłaszanie). Zgodnie z art. 2 statutu [11], organizacja ta powinna współpracować ze stosownymi organizacjami międzynarodowymi w dziedzinie telekomunikacji. Wieloletnia współpraca europejskich organizacji normalizacyjnych, tj. CEN, CENELEC i ETSI, świadczy o tym, że przyjęte wówczas rozwiązanie było najlepsze z możliwych, a ETSI dobrze realizuje tę politykę.

Członkostwo w ETSI

Obecnie ETSI zrzesza 912 instytucji z 54 krajów [5]. Zgodnie ze statutem [11], członkami ETSI mogą być nie tylko organizacje z krajów Unii, lecz także z innych krajów europejskich (z obszaru właściwego dla członków CEPT) oraz spoza Europy.

Członkowie ETSI mogą być zaliczeni do jednej z następujących pięciu kategorii:

- administracje telekomunikacji i ich organy oraz krajowe instytucje normalizacyjne;
- operatorzy sieci;
- producenci;
- stowarzyszenia użytkowników telekomunikacji;
- instytucje naukowo-badawcze, dostawcy usług w dziedzinie telekomunikacji, organizacje ekspertów itp.

Pojęcie „kategorii” ma jedynie charakter porządkowy i pomocniczy, ponieważ prawa członka określa przede wszystkim jego status. Zgodnie ze wspomnianym statutem, członek ETSI może mieć status członka pełnego, członka stowarzyszonego lub obserwatora. 672 instytucje (z 35 krajów europejskich) mają status członka pełnego, 191 (z 19 krajów pozaeuropejskich) członka stowarzyszonego oraz 49 obserwatora (z krajów Europy) [5].

Członkowie ETSI płacą roczne składki w zależności od kategorii, statusu i rocznego dochodu lub obrotu; ma to bezpośredni wpływ na przyznawaną im ważoną wartość głosu. Indywidualna wartość ważona głosu przyznawana członkowi ETSI jest istotna podczas głosowania odbywającego się na posiedzeniach Zgromadzenia Ogólnego oraz w procedurze głosowania członkowskiego (omówionego w dalszej części artykułu). Składki uiszczane na rzecz ETSI przez obserwatora są znacznie niższe niż te, które płaci np. pełny członek, ale też prawa obserwatora są dość ograniczone.

Polscy członkowie ETSI

W latach 80. jedną z najbardziej zaniedbanych dziedzin w Polsce była telekomunikacja. Dopiero ożywienie gospodarcze po 1989 r. stworzyło korzystne warunki do wprowadzenia zmian w tym sektorze. Dostrzeżono wówczas konieczność członkostwa Polski w strukturach europejskich instytucji związanych z telekomunikacją [12]. 26 września 1990 r. administracja telekomunikacji polskiej wraz z innymi administracjami z krajów Europy Środkowej i Wschodniej (Bułgarii, Czechosłowacji, Rumunii i Węgier) zostały członkami CEPT. Możliwe zatem okazało się członkostwo instytucji krajów tej części Europy w ETSI [3].

Pierwszą instytucją z krajów Europy Środkowej i Wschodniej, jaka została członkiem ETSI, było polskie Ministerstwo Łączności (1 stycznia 1991 r.). Instytut Łączności jest członkiem ETSI od 25 listopada 1992 r. [4]. Pełne członkostwo ETSI dotychczas uzyskały: Ministerstwo Infrastruktury (poprzednio Ministerstwo Łączności), Instytut Łączności, Urząd Regulacji Telekomunikacji i Poczty, Polkomtel SA, Polska Telefonia Komórkowa Centertel Sp. z o.o., Polska Telefonia Cyfrowa Sp. z o.o. i Telefonia Lokalna SA.

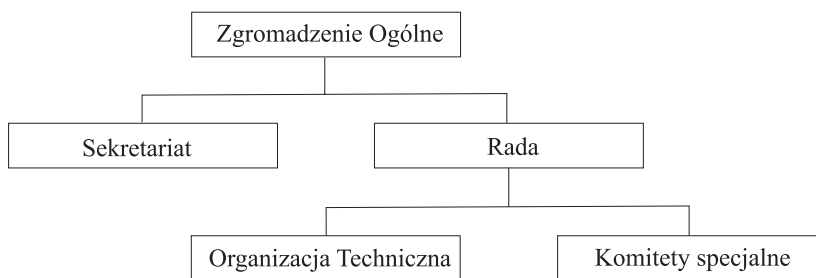
Krajowe organizacje normalizacyjne ds. ETSI

W europejskich krajach członkowskich zostały powołane krajowe organizacje normalizacyjne (*National Standards Organizations* – NSOs). W Polsce rolę NSO, na podstawie ustawy o normalizacji z dnia 3 kwietnia 1993 r. (ze zmianami z dnia 13 października 2000 r.), pełni Polski Komitet Normalizacyjny i Instytut Łączności (za zgodą PKN). Polski Komitet Normalizacyjny i Ministerstwo Łączności podpisały 6 sierpnia 1994 r. deklarację o współdziałaniu przy współpracy z ETSI. Postanowiono, że Instytut Łączności będzie otrzymywał i przechowywał kopie wszystkich dokumentów normalizacyjnych ETSI. Jako jedyna instytucja w Polsce będzie organizować oraz przeprowadzać powszechną ankietyzację i głosowanie nad projektami norm. Będzie także opracowywać i przedstawiać stanowisko krajowe dotyczące opiniowanych dokumentów. Polski Komitet Normalizacyjny natomiast, oprócz przechowywania kopii dokumentów ETSI, będzie przygotowywać do ustanawiania Polskie Normy oparte na normach ETSI, ustanawiać je i publikować (zgodnie z ustawą o normalizacji). Będzie również miał prawo do wstrzymania opracowywania Polskich Norm w przypadku rozpoczęcia prac nad analogicznymi normami przez ETSI oraz do unieważniania norm krajowych niezgodnych z normami ETSI.

12 września 1994 r. Polski Komitet Normalizacyjny oraz Instytut Łączności podpisały z ETSI wspólne porozumienie (*Memorandum of Understanding* – MoU), dotyczące współpracy w dziedzinie normalizacji w zakresie telekomunikacji oraz określające zasady publikowania, rozpowszechniania i sprzedaży dokumentów ETSI.

Struktura organizacyjna ETSI

Najwyższą władzą ETSI (rys. 1), wyznaczającą jego ogólną politykę oraz podejmującą organizacyjne i strategiczne decyzje, jest Zgromadzenie Ogólne (*General Assembly – GA*) [10, 11]. Składa się ono z przedstawicieli członków pełnych, stowarzyszonych i obserwatorów, a także doradców, będących przedstawicielami Komisji Europejskiej i sekretariatu EFTA. Na posiedzeniach Zgromadzenia Ogólnego prawo do głosowania we wszystkich kwestiach mają jedynie członkowie pełni. Delegacji polskiej przewodniczy zwykle przedstawiciel Ministerstwa Infrastruktury (poprzednio Ministerstwa Łączności), jako instytucji administracji państwowej w dziedzinie telekomunikacji. Posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego odbywają się dwa razy w roku. Przewodniczący GA zawsze może, a na pisemny wniosek co najmniej dwudziestu pełnych członków ETSI powinien, zwołać nadzwyczajne posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego.



Rys. 1. Struktura organizacyjna ETSI

Rada (*ETSI Board*) działa w imieniu Zgromadzenia Ogólnego między jego posiedzeniami. Sprawuje ona funkcje powierzone jej przez Zgromadzenie Ogólne i przed nim odpowiada za swoją działalność. W skład Rady wchodzi zwykle od 15 do 30 przedstawicieli pełnych członków ETSI (obecnie 23 członków), którzy są wybierani większością głosów wyłącznie przez pełnych członków ETSI.

W skład Organizacji Technicznej [6, 10, 11] wchodzi:

- *Technical Committees (TCs)*,
- *ETSI Projects (EPs)*,
- *ETSI Partnership Projects (EPPs)*.

Obecnie działają następujące grupy ekspertów *Technical Committees*:

- *Access and Terminals (AT)*,
- *EBU/CENELEC/ETSI on Broadcasting (BROADCAST)*,
- *Standardizing Information and Communications Systems (ECMA TC32)*,
- *Environmental Engineering (EE)*,
- *EMC and Radio Spectrum Matters (ERM)*,
- *Human Factors (HF)*,

- *Mobile Standards Group (MSG)*,
- *Methods for Testing & Specifications (MTS)*,
- *Safety (SAFETY)*,
- *Security (SEC)*,
- *Satellite Earth Stations & Systems (SES)*,
- *Services and Protocol for Advanced Networks (SPAN)*,
- *Speech Processing, Transmission and Quality Aspects (STQ)*,
- *Transmission and Multiplexing (TM)*.

Eksperci z *ETSI Projects* są powoływani na określony czas w celu rozwiązywania konkretnych potrzeb rynku. Obecnie działają następujące grupy ekspertów *ETSI Projects*:

- *Broadband Radio Access Networks (BRAN)*,
- *Digital Enhanced Cordless Telecommunication (DECT)*,
- *Mobile Commerce (M-COMM)*,
- *Powerline Telecommunications (PLT)*,
- *Railway Telecommunications (RT)*,
- *Smart Card Platform (SCP)*,
- *Terrestrial Trunked Radio (TETRA)*,
- *Telecommunications and Internet Protocol Harmonization Over Networks (TIPHON)*.

Grupy ekspertów *ETSI Partnership Projects* powstają wówczas, gdy do wykonania pewnych zadań jest konieczna współpraca ETSI z innymi organizacjami. Obecnie są dwie takie grupy:

- *Third Generation Partnership Project (3GPP)*,
- *Public Safety Partnership Project (MESA)*.

W strukturze ETSI znajdują się też komitety specjalne (*Special Committees*) powoływane do wykonywania określonych zadań. Ustala się ich skład oraz zakres i czas działania. Obecnie pracują następujące komitety:

- *Finance Committee (FC)*,
- *International Marketing and Promotional Activities (IMPACT)*,
- *Joint ETSI/ECMA Committee (JEEC)*,
- *Operational Co-ordination Group (OCG)*,
- *Security Algorithms Group of Experts (SAGE)*,
- *USER Group*.

Zgodnie z regułami pracy ETSI [6], przedstawiciele członków pełnych, stowarzyszonych oraz doradców mogą uczestniczyć w pracach Organizacji Technicznej i brać udział w jej posiedzeniach. W wyjątkowych przypadkach przedstawiciele obserwatorów mogą także brać udział w tych posiedzeniach, za zgodą przewodniczącego odpowiedniej grupy Organizacji Technicznej. Prawo głosowania na posiedzeniach Organizacji Technicznej przysługuje tylko przedstawicielom członków pełnych i stowarzyszonych. Na tych posiedzeniach członkowie stowarzyszeni ETSI mogą głosować w sprawach nie związanych z opracowywaniem i zatwierdzaniem dokumentów^①, uważanych za podstawę techniczną przepisów stosowanych w krajach Unii Europejskiej.

Należy dodać, że uczestnictwo w pracach Organizacji Technicznej ma charakter stały, a każdy z uczestników posiedzenia może reprezentować tylko jedną instytucję, będącą członkiem ETSI. Możliwość uczestnictwa w pracach Organizacji Technicznej jest wyjątkowo ważna dla tych członków ETSI, którzy chcą mieć bezpośredni wpływ na treść opracowywanych dokumentów.

ETSI jest niezależną organizacją, finansowaną głównie ze składek członków, wpływów pochodzących od członków lub doradców (czyli przedstawicieli Komisji Europejskiej i sekretariatu EFTA) bądź dobrowolnych wpłat. Do czasu bezpłatnego udostępnienia swoich dokumentów ETSI otrzymywał także niewielkie wpływy z ich sprzedaży. Komitet Finansowy ETSI na posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego w marcu 1998 r. zaproponował, aby dokumenty normalizacyjne ETSI były bezpłatnie udostępniane przez Internet. Krajowe organizacje normalizacyjne krajów członkowskich zaakceptowały tę propozycję. ETSI udostępnił bezpłatnie – jako pierwsza organizacja normalizacyjna na świecie – wszystkie swoje dokumenty począwszy od listopada 1998 r. [2]. Odpowiednie porozumienia (MoU) między ETSI a organizacjami NSO zostały uaktualnione. Zgodnie z poprzednim MoU, krajowe organizacje normalizacyjne otrzymywały 2/3 wpływów ze sprzedaży dokumentów ETSI.

Rodzaje i oznaczenia dokumentów ETSI

Do 1997 r. ETSI publikował:

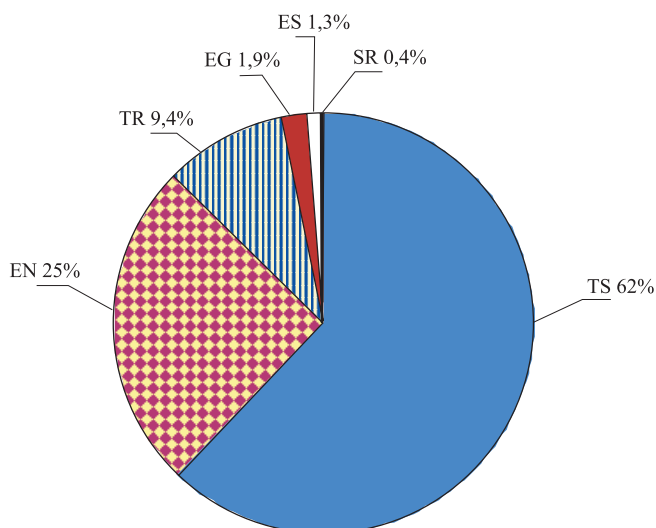
- dokumenty informacyjne:
 - *ETSI Technical Report* (ETR),
 - *Technical Committee Reference Technical Report* (TCR-TR),
 - *Technical Committee Technical Report* (TC-TR);
- dokumenty normatywne:
 - *European Telecommunication Standard* (ETS),
 - *Interim European Telecommunication Standard* (I-ETS),
 - *Technical Basis for Regulation* (TBR),
 - *GTS Technical Specification* (GSM-TS).

^① Obecnie norm europejskich (EN), przed 1997 r. dokumentów TBR (*Technical Basis for Regulation*).

W 1997 r. zostały wprowadzone inne oznaczenia:

- dokumenty informacyjne:
 - ETSI Guide (EG),
 - ETSI Technical Report (TR),
 - Special Report (SR);
- dokumenty normatywne:
 - European Standard (telecommunications series) (EN),
 - ETSI Standard (ES),
 - ETSI Technical Specification (TS).

Po wprowadzeniu nowych oznaczeń dokumentów nastąpił wyraźny wzrost liczby publikowanych norm EN (towarzyszy temu zmniejszenie liczby dokumentów typu ETS) oraz specyfikacji TS (część z nich jednocześnie będzie włączona do procedur właściwych dla norm EN). Na rys. 2 pokazano graficznie udział poszczególnych rodzajów dokumentów opublikowanych po 1997 r. (według nowych oznaczeń).



Rys. 2. Udział poszczególnych rodzajów dokumentów opublikowanych po 1997 r.

Dokumenty informacyjne

Dokumenty informacyjne można podzielić na raporty techniczne (TR) i specjalne (SR) oraz przewodniki (EG). Raporty są opracowywane i zatwierdzane przez Organizację Techniczną ETSI. Mogą zawierać wykaz norm dotyczących danej techniki, wskazówki w jaki sposób stosować konkretną

normę lub sprawozdanie z postępu prac Organizacji Technicznej. Do raportów można się odwoływać w innych dokumentach lub w dalszych pracach Organizacji Technicznej. Dokumenty tego typu (ze względu na swój charakter) mogą zastępować dokumenty oznaczane poprzednio jako TC-TR oraz niektóre ETR.

W przewodniku ETSI są zamieszczone informacje lub wskazówki istotne dla Organizacji Technicznej. Poprzednio takie dokumenty były oznaczane jako TCR-TR oraz niektóre ETR. Obecnie ETSI publikuje je w postaci dokumentów EG. Przewodniki ETSI są zatwierdzane przez członków.^①

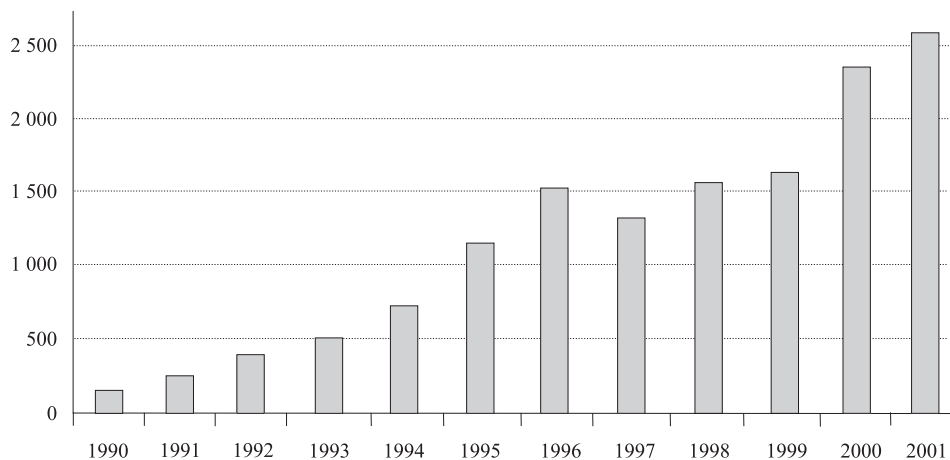
Dokumenty normatywne

W większości przypadków obecne dokumenty normatywne mogą pełnić rolę dokumentów oznaczanych poprzednio jako ETS, I-ETS, TBR oraz GSM-TS.

Mogą one być opracowywane i zatwierdzane przez Organizację Techniczną; będą to wówczas specyfikacje techniczne (TS). Są one publicznie dostępne w krótkim czasie po opracowaniu, tj. bezpośrednio po zatwierdzeniu przez Organizację Techniczną; mają więc duże znaczenie dla przyspieszenia prac europejskiej normalizacji.

Dokumenty typu *ETSI Standard* (ES) są zatwierdzane przez członków ETSI, zgodnie z procedurą głosowania członkowskiego. Akceptacja tego typu dokumentów służy do określenia „wspólnego stanowiska o strategicznym znaczeniu”, które może być przedstawiane ITU (*International Telecommunication Union*) lub innym organizacjom normalizacyjnym.

Normy europejskie ETSI publikowane po 1997 r., zwane *European Standard*, są oznaczane symbolem EN, stosowanym również przez CEN i CENELEC. Normy te przechodzą zwykle dwustopniową procedurę zatwierdzania przez NSO, choć niekiedy jest dopuszczalna procedura jednostopniowa. Sekretariat ETSI może skierować ten sam dokument do zatwierdzania przez członków ETSI lub NSO, wówczas – po zatwierdzeniu – staną się odpowiednio EG lub EN, zachowując tę samą numerację seryjną.



Rys. 3. Liczba dokumentów opublikowanych przez ETSI w poszczególnych latach

^① Dotyczy to procedury głosowania członkowskiego.

Warto podkreślić, że nazwy dokumentów pozostają bez zmiany do czasu ich wycofania. Nowe dokumenty, będące kolejnymi częściami istniejących, a także te, które stanowią kolejne wydania, zachowują swoje oznaczenia, a więc jednocześnie funkcjonują dawne i nowe oznaczenia dokumentów.

Liczba dokumentów dotychczas opublikowanych przez ETSI jest znaczna. Na rys. 3 podano, ile dokumentów zostało opublikowanych przez ETSI w kolejnych latach od 1990 r. do 2001 r. Natomiast w tabeli 1 wskazano nie tylko liczbę, lecz i rodzaj dokumentów dotychczas opublikowanych przez ETSI. Z tego zestawienia wynika, że ogółem do kwietnia 2002 r. ETSI opublikował 9 296 dokumentów, 7 zatwierdzonych dokumentów oczekiwało na wydanie, natomiast 106 pozostawało na etapie zatwierdzania.

Tabl. 1. Liczba i rodzaje dokumentów opublikowanych przez ETSI [2]

Typ dokumentów	Opublikowane	Oczekujące na publikację	Oczekujące na zatwierdzenie
EN	1 579		75
ES	83		19
EG	121		6
TS	3 901	5	
TR	589	2	
SR	24		
TBR	60		6
ETS	1 814		
I-ETS	175		
ETR	442		
GTS	382		
TCR-TR	53		
TC-TR	73		
Razem	9 296	7	106

Procedury zatwierdzania dokumentów

Zgodnie z ustalonymi procedurami [6] w zatwierdzaniu dokumentów uczestniczą członkowie ETSI, przy czym pełni członkowie we wszelkich procedurach i wszystkich dokumentów. Umożliwia to wypracowanie krajowego stanowiska odnośnie projektów norm ETSI i wpływa na ich treść (a w konsekwencji norm), co jest bardzo istotne dla tych, którzy z nich korzystają.

Głosowanie członkowskie

Głosowanie członkowskie (*Member Voting – MV*) jest procedurą najnowszą, wprowadzoną przez ETSI w 1997 r. Dotyczy projektów dokumentów informacyjnych EG i normatywnych ES. Jest to procedura jednostopniowa, w której biorą udział pełni i stowarzyszeni członkowie ETSI. Po zatwierdzeniu projektu normy przez Organizację Techniczną, sekretariat ogłasza głosowanie MV, trwające 60 dni. Głosowanie odbywa się za pośrednictwem Internetu.

O wyniku końcowym głosowania decyduje ważona liczba głosów członkowskich. Po upływie terminu głosowania sekretariat ETSI przedstawia wyniki Organizacji Technicznej i członkom. W przypadku pozytywnego wyniku głosowania sekretariat ETSI publikuje dokument w ciągu dwóch tygodni.

Dwustopniowa procedura zatwierdzania norm europejskich

Dwustopniowa procedura zatwierdzania norm europejskich (*Two-step Approval Procedure – TAP*) jest stosowana przez ETSI od początku jego istnienia. Składają się na nią: publiczna ankietyzacja i głosowanie. Jest to procedura długotrwała, wymagająca aktywnego uczestnictwa krajowych organizacji normalizacyjnych.

Publiczna ankietyzacja

Pierwszym etapem po zatwierdzeniu projektu przez Organizację Techniczną jest ogłaszana przez sekretariat ETSI publiczna ankietyzacja (*Public Enquiry – PE*), trwająca 120 dni. W tym czasie krajowe organizacje normalizacyjne podają do publicznej wiadomości informacje o projektach poddanych tej procedurze. W Polsce informacje takie są dostępne pod adresem internetowym <http://www.itl.waw.pl/>. W opiniowaniu projektów może brać udział każdy. W Polsce osoby, które chcą wziąć udział w ankietyzacji, powinny przekazać swoje opinie do Instytutu Łączności. Na opinię składa się wypełniony formularz i ewentualne komentarze. Opiniodawca może zaakceptować projekt normy bez zastrzeżeń, może mieć uwagi edytorskie, techniczne lub ogólne, może też projekt odrzucić, lecz wówczas powinien merytorycznie uzasadnić powód odrzucenia projektu. Instytut Łączności opracowuje stanowisko polskie i przekazuje je do sekretariatu ETSI. O wyniku ankiety decyduje większość opinii krajowych organizacji normalizacyjnych. Po zakończonym okresie ankietyzacji sekretariat ETSI przedstawia wyniki ankiety członkom Organizacji Technicznej opracowującej dokument, którzy dokonują korekty. W przypadku konieczności wprowadzenia znaczących zmian w treści dokumentu przewodniczący danej grupy Organizacji Technicznej może podjąć decyzję o skierowaniu projektu do ponownej publicznej ankietyzacji. Jeśli projekt zostanie zaakceptowany przez większość krajowych organizacji normalizacyjnych, to – po przeprowadzonej korekcie – jest on poddawany głosowaniu.

Głosowanie

Okres głosowania (*Voting – V*) trwa 60 dni. Głosowanie jest publiczne i przebiega podobnie do ankiety powszechnej. Informacje o projektach poddawanych głosowaniu można znaleźć pod adresem internetowym <http://www.itl.waw.pl/>. Podobnie jak w przypadku publicznej ankietyzacji, Instytut Łączności przekazuje sekretariatowi ETSI polską opinię (mającą wagę 5 głosów na ogólną liczbę głosów 147) wraz z ewentualnymi komentarzami. Wynik głosowania jest oparty na liczbie ważonych głosów oddanych przez poszczególne krajowe organizacje normalizacyjne. Głosowanie jest ważne, jeżeli uczestniczy w nim co najmniej 50% głosów ważonych wszystkich krajowych organizacji normalizacyjnych.

O tym, czy konkretny projekt normy jest zaakceptowany, czy odrzucony przez krajowe organizacje normalizacyjne, decyduje liczba oddanych głosów. Aby był przyjęty, musi uzyskać co najmniej 71% pozytywnych głosów. Wyniki głosowań są określane dla wszystkich krajowych organizacji normalizacyjnych oraz – zgodnie z art. 148 *Porozumienia z Unią Europejską* – oddzielnie dla krajowych organizacji normalizacyjnych krajów Unii (krajowe organizacje normalizacyjne Unii łącznie mają 89 głosów). Wynik głosowania uzyskany na podstawie opinii krajów Unii decyduje, czy dana norma będzie przez te kraje zaakceptowana. W ten sposób przyjęta norma powinna być również akceptowana przez pozostałe kraje głosujące za jej przyjęciem.

Podobnie jak w przypadku publicznej ankietyzacji, sekretariat ETSI przygotowuje wyniki głosowania wraz z komentarzami (edytorskimi, technicznymi lub ogólnymi) i przekazuje je autorom opracowywanego dokumentu, krajowym organizacjom normalizacyjnym oraz swoim członkom i doradcom. Otrzymane komentarze zgłoszone przez krajowe organizacje normalizacyjne są podstawą do dokonania kolejnej korekty projektu przez Organizację Techniczną. Najczęściej, jeśli uzyskane komentarze mają charakter wyłącznie uwag edytorskich, poprawiona wersja projektu jest publikowana przez sekretariat ETSI jako norma.

W przypadku negatywnego wyniku głosowania przewodniczący Organizacji Technicznej podejmuje decyzję o dalszym postępowaniu. Jednak sytuacje takie zdarzają się dość rzadko i większość projektów pozytywnie przechodzi procedurę głosowania.

Jednostopniowa procedura zatwierdzania

Jednostopniowa procedura zatwierdzania (zwana początkowo *Unified Approval Procedure* – UAP, a od 1997 r. *One-step Approval Procedure* – OAP), podobnie jak publiczna ankietyzacja, jest stosowana od dawna. Stanowi ona kombinację publicznej ankietyzacji i głosowania, przebiegającą jednocześnie. Przeprowadza się ją za zgodą dyrektora generalnego ETSI, na wniosek przewodniczącego Organizacji Technicznej. Warunkiem skierowania projektu do tej procedury jest jednomyślna akceptacja treści projektu przez członków Organizacji Technicznej lub konwersja dokumentu typu ES na EN ze zmianami wyłącznie edytorskimi. Jest to procedura skrócona, trwa 120 dni i przebiega analogicznie do głosowania w dwustopniowej procedurze zatwierdzania.

Wnioski

Komisja Europejska udzieliła mandatu europejskim organizacjom normalizacyjnym na opracowanie norm tzw. zharmonizowanych, czyli związanych z dyrektywami „nowego podejścia” (*new approach directives*), spełniających podstawowe wymagania zawarte w odpowiednich dyrektywach. Powinny być one opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich* [9] oraz włączone do zbioru norm krajowych państw członkowskich UE. Taką rolę pełniły do 1997 r. dokumenty ETSI typu TBR, a następnie EN (zharmonizowane). Stosowanie norm zharmonizowanych i innych specyfikacji jest dobrowolne. Wytwórcy produktów i dostawcy usług mają możliwość wyboru dowolnego rozwiązania technicznego, jednak pozostającego w zgodności z podstawowymi wymaganiami dyrektyw.

Prowadzona przez ETSI działalność normalizacyjna jest istotnym czynnikiem tworzenia zharmonizowanego rynku europejskiego w dziedzinie telekomunikacji. Komisja Europejska zdecydowanie popiera plany powstania wspólnego, jednolitego rynku; członkowie EFTA oraz kraje należące do CEPT również zdają sobie sprawę z roli zharmonizowanej telekomunikacji.

Polski Komitet Normalizacyjny (w skład którego wchodzi normalizacyjne komisje problemowe) jest odpowiedzialny za wdrażanie norm europejskich i międzynarodowych do zbioru norm krajowych. NKP nr 11 ds. Telekomunikacji prowadzi prace mające na celu włączanie norm ETSI (także CENELEC) do zbioru Polskich Norm. Sprawny i zgodny z europejskim system normalizacyjny umożliwi wdrażanie nowych, innowacyjnych rozwiązań [8].

Korzystanie z norm ETSI jest powszechną praktyką, choć stosowanie ich nie jest obowiązkowe. W związku z tym istotną wydaje się rola Instytutu Łączności jako krajowej organizacji normalizacyjnej ds. ETSI, odpowiedzialnej za organizację procesu opiniowania norm EN i opracowywanie krajowego stanowiska, dotyczącego zatwierdzania tych norm.

Bibliografia

- [1] Council Directive 83/189/EEC of 28 March 1983 laying down a procedure for the provision of information in the field of technical standards and regulations. OJ C 138, 26.05.1983
- [2] ETSI, <http://www.etsi.org/>
- [3] ETSI, materiały 9. posiedzenia GA, 1990, <http://www.etsi.org/>
- [4] ETSI, materiały 14. posiedzenia GA, 1992, <http://www.etsi.org/>
- [5] ETSI, materiały 39. posiedzenia GA, 2002, <http://www.etsi.org/>
- [6] *ETSI Technical Working Procedures*, ETSI Board 36, 2001, <http://www.etsi.org/>
- [7] Horrock J.: *European Guide to Telecommunications Standards Version 4*. Horrock Technology, 1996
- [8] *Nauka i Technologia*. Red. A. Wierzbicki. Warszawa, URM i KBN, 1996
- [9] *Official Journal of the European Communities*, <http://europa.eu.int/>
- [10] *Rules of Procedure of the ETSI*, GA 39, 2002, <http://www.etsi.org/>
- [11] *Statutes of the ETSI*, GA 36, 2000, <http://www.etsi.org/>
- [12] *Telekomunikacja*. Red. P. Jasiński, T. Skoczny. Warszawa, CE UW, 1997
- [13] Temple S.: *A Revolution in European Telecommunications Standards Making*. ETSI, 1991

Barbara Przyłuska



Mgr inż. Barbara Przyłuska (1947) – absolwentka Wydziału Elektroniki Politechniki Warszawskiej (1971); długoletni pracownik Instytutu Łączności w Warszawie (od 1977), współpracujący z ETSI (od 1994).
e-mail: B.Przyluska@itl.waw.pl